

125–133.

5. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: інформ. метод. збірник. Харків: Основа, 2003. 164 с.

УДК 378.12

Тихонова О.О., Тарасенко Я.А., Дейнега Т.Ф., Білаш В.П., Сербін С.І.

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена дослідженню іміджу викладача сучасного вищого навчального закладу, вивченню етапів та умов формування іміджу викладача, функцій та складових частин цієї категорії. Проаналізовано наукові праці, присвячені проблематиці формування іміджу. Проведено узагальнення існуючих уявлень про імідж у цілому та про імідж викладача ВНЗ зокрема.

Ключові слова: вища школа, формування іміджу, професійний імідж викладача.

The article presents to the study of the image of an educator of a modern higher educational institution, the study of the stages and conditions for the formation of the teacher's image, functions and components of this category. Scientific works on the problems of image formation has been analysed. The generalization of the existing concepts of the image in general and the image of the university teacher in particular has been made.

Key words: higher school, image formation, teacher's professional image.

Статья посвящена исследованию имиджа преподавателя современного высшего учебного заведения, изучению этапов и условий формирования имиджа преподавателя, функций и составляющих этой категории. Проанализированы научные труды, посвященные проблематике формирования имиджа. Проведено обобщение существующих понятий о имидже в целом и о имидже преподавателя ВУЗа в частности.

Ключевые слова: высшая школа, формирование имиджа, профессиональный имидж преподавателя.

На даний час все більшого значення набуває роль іміджу сучасного викладача вищого навчального закладу (ВНЗ), особливо в умовах жорсткої конкуренції на «ринку освітніх послуг» України. Сьогодні ВНЗ та викладачі зацікавлені в побудові позитивного іміджу для залучення більшої кількості абітурієнтів та здійснення ефективного навчального процесу, побудованого на якісній взаємодії між студентами та викладачами [2, с. 294-299].

Проблемами формування іміджу займався ряд науковців, зокрема Н. Гузій, Н. Кузьміна, Л. Донська, О. Попова, В. Бенін, М. Мольц та інші. Питання особистісного іміджу сучасного педагога вивчали В. Горчакова, А. Панасюк, Г. Сагач, Л. Подоляк та інші. Але окремі кардинальні питання ще чекають на своє вирішення.

Поняття «імідж» використовувалося ще за часів Аристотеля. В Україні цей термін з'явився наприкінці ХХ сторіччя [3, 243]. Демократизація суспільства призвела до необхідності розвитку зазначеного поняття не лише у сфері бізнесу, мистецтва, але й в освіті. Доволі часто освітяни ігнорують важливість поняття «імідж», тому наразі є нагальна потреба у створенні правильного позитивного іміджу викладача вищої школи [1, с. 12-16].

Мета статті. Головною метою нашої статті є освідомлення та узагальнення існуючих уявлень про імідж у цілому та про імідж викладача ВНЗ зокрема.

Виклад основного матеріалу. Термін «імідж» уперше з'явився в 1806 р. у словнику Ноя Вебстера. Імідж (англ. image, від лат. imago, imitari – «імітувати») – штучна імітація або подання зовнішньої форми будь-якого об'єкта, особливо особи [3, с. 243]. В англійському тлумачному словнику Longman «image – the opinion people have of a person, or the way the person seems to the public», що в перекладі означає думку інших людей про особу, якою вона є, або якою її бачать інші люди [3, с. 243]. Це поняття пов'язане не лише із зовнішнім виглядом, але й із внутрішнім змістом людини, її психологічним типом. Термін «педагогічний імідж» є доволі новим і маловивченим. Однак не слід забувати, що імідж викладача впливає на імідж навчального закладу, що не може не відобразитися на популярності й авторитетності останнього. Викладач – основна фігура навчально-виховного процесу вузу.

Професіоналізм викладача, його ставлення до своєї професійної діяльності, світогляд, ціннісні установки безпосередньо впливають на формування особистості студента як в професійному, так і соціальному плані. Важко переоцінити роль особистості викладача в професійному вихованні і становленні особистості майбутнього фахівця. На жаль, справжня реальність констатує, що соціальний статус педагога змінюється разом зі зміною соціальної ситуації в суспільстві. Змінився студент, змінилося його ставлення до вищої освіти, отримання професії, змінилося і його уявлення про особистість викладача вузу. На жаль, багато хто з викладачів, особливо старшого покоління, занижують значення іміджу, вважаючи, що основне завдання педагога – навчити студентів предмету, при цьому манера спілкування викладача, його зовнішній вигляд, одяг, поведінка є питанням другорядним [4; 5, с. 66-75].

Професійна діяльність викладача, насамперед, передбачає безпосередню взаємодію з суб'єктами освітнього процесу, а це і колеги, і студенти, і їхні батьки та ін. По тому, яким чином вибудовуються взаємодії і взаємини з оточенням, як встановлюються контакти й наскільки вони ефективні, судять про професійні і особистісні якості педагога, його авторитет. Позитивний імідж підвищує авторитет викладача, формує вплив на особистість студента [9, с. 144-147].

У зв'язку з цим актуальною стає проблема його цілеспрямованого формування та підтримки протягом усієї професійної діяльності педагога. Імідж формується в масовій свідомості оточуючих під впливом різноманітних факторів: засобів масової інформації, літературних образів, особистісного досвіду спілкування і може бути як позитивним, так і негативним. Ідеальний образ педагога склався історично, він наділяється такими якостями, як освіченість, вихованість, строгість в поєднанні з доброзичливістю, вимогливістю, тактовністю, моральністю, творчістю, духовністю та ін.[5, с.66-75]. Сьогодні зі зміною статусу педагога змінилося і ставлення до його образу в суспільстві, змінилося ставлення до нього. Отже, імідж педагога можна розглядати як результат сформованої думки про нього і його професійної діяльності, яке склалося в суспільній свідомості в процесі взаємодії з суб'єктами освітнього процесу, а також в результаті інформації, отриманої від інших людей, засобів масової інформації, безпосереднього контакту з представниками даної професії. На імідж педагога, з одного боку, впливають рівень його професійної й загальнокультурної компетентності, а з іншого – сформовані в суспільстві стереотипи як по відношенню до його особистості, так і

по відношенню до його діяльності. Професійна компетентність педагога, його зацікавлене ставлення до своєї діяльності, вміння цікаво і продуктивно організувати навчальний процес, що забезпечує досягнення поставлених завдань, виховання у студентів здатності до творчої професійної діяльності безпосередньо впливають на формування позитивного іміджу. Непрофесіоналізм створює негативний імідж, і, як результат, негативне ставлення не тільки до особистості викладача, а й до майбутньої професійної діяльності. Професіоналізм, професійна компетентність дозволяють працівнику ефективно впливати на формування іміджу [7, с. 24-29; 8, с. 56-61; 10, с. 48-49].

З метою виявлення основних характеристик, що формують імідж викладача, ми провели опитування студентів. Респондентами виступили студенти Української медичної стоматологічної академії. Для досягнення поставленої мети їм запропонували відповісти на питання анкети. Аналіз їх відповідей дозволив виділити домінуючі, з позиції студентів, характеристики, що формують імідж викладача. На перше місце студенти поставили таку якість особистості як доброзичливість. Вони вважають, що в усіх ситуаціях викладач повинен залишатися доброзичливим, не проявляти агресії, не дратуватися, ставлення до студентів завжди має бути рівним і не змінюватися під впливом будь-яких чинників або ситуацій. Наступним важливим показником, що визначають імідж педагога, стала професійна і методична компетентність. Добре знання матеріалу, вміння якісно, доступно, цікаво і зрозуміло його викладати, наводити клінічні аспекти демонструють, на думку студентів, професійну компетентність викладача. Велика кількість респондентів вважають, що педагог повинен бути захоплений своїм предметом, цікавитися всім новим в даній сфері, вміти транслювати цей інтерес студентам. Доволі значущим вважають студенти і зовнішній вигляд викладача. На їхню думку, викладач завжди повинен бути охайним, акуратним, одягатися сучасно, але не зухвало; екстравагантність в одязі, яскравий макіяж, на їхню думку, є неприпустиме, так як це відволікає від заняття, заважає зосередитися. Наступна обов'язкова складова іміджу викладача – тактовність, цю якість особистості відзначили половина респондентів. Всі студенти одноголосно вважають, що викладач повинен об'єктивно оцінювати знання студентів незалежно від того, як у нього склалися або складаються стосунки зі студентами протягом семестру або всього періоду навчання. Також, за їх думкою, викладач повинен розвивати творчі здібності студентів, вміти критично мислити, рефлексувати і аналізувати професійні ситуації, спонукати до саморозвитку та самоосвіти. Комунікабельність як важлива якість також відзначається більшістю студентів, добрі комунікативні здібності дозволяють вибудовувати правильні міжособистісні взаємодії і відносини, створюють сприятливу атмосферу, налаштовують на робочий лад, підвищують навчальну мотивацію, сприяють кращому засвоєнню одержуваної інформації. Викладач, на думку студентів, також повинен мати почуття гумору. Почуття гумору завжди «приходить на допомогу» в важкій ситуації, «розряджає» обстановку, знижує напругу в аудиторії та створює сприятливу робочу атмосферу в аудиторії. На думку студентів, викладачу обов'язково слід бути досить вимогливим, так як вимогливість є істотним механізмом підготовки студентів до занять, а таким чином і кращому засвоєнню навчального матеріалу, формуванню професійних компетенцій.

Таким чином, можна констатувати, що для студентів імідж педагога багато в чому визначає і їх ставлення як до навчального предмета, так і до майбутньої

професійної діяльності. Їм не байдуже, який викладач входить в аудиторію, як він організовує навчальні заняття, як демонструє навчальний матеріал, як вибудовує відносини, відноситься до своєї професії, наскільки він компетентний у своїй професійній сфері. Слід зазначити, що у студентів досить високий рівень вимог до особистісних і професійних якостей викладача. На їхню думку, зовнішні і внутрішні складові образу викладача повинні гармонійно поєднуватися між собою, так як вони включають всі основні характеристики, що формують імідж. Безсумнівно, що і у викладачів й у студентів не завжди і не в усьому збігаються уявлення про ідеальний вузівський «носіє знань».

Із деякими позиціями, що виділені студентами, можна не погодитися, але не враховувати їх не варто. Розумна, педагогічно обґрунтована актуалізація характеристик, що формують імідж викладача, дозволить, на нашу думку, підвищити престиж викладача в студентському середовищі, створити сприятливі умови для міжособистісного спілкування, знизити рівень конфліктності й непорозуміння, забезпечити якість професійної підготовки майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галицька Е., Донкоглова Н. Імідж ділової людини та чинники впливу на його формування. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2011. Т. 1. С. 12–16.
2. Грейліх О. Психологія формування іміджу викладача вищого навчального закладу. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. 2010. Вип. 19. С. 294–299.
3. Гузій Н. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: монографія. К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. 243 с.
4. Демчук Т. Напрямки вивчення іміджу викладача вищої школи. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnads_2013_3_29.
5. Довга Т. Імідж особистості як необхідна умова професійного становлення педагога. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2010. Вип. 14, Кн. 1. С. 66–75.
6. Драчук Е. Педагогічний імідж вчителя як інструмент розв'язання професійних завдань. *Студентський вісник Педагогічного університету імені П. Тичини*. 2013. Вип. 33. С. 25–28.
7. Кайданова Л. Професійна компетентність та імідж сучасного викладача. *Гуманітарний вісник*. 2009. № 17. С. 24–29.
8. Лук'янова М. Психолого-педагогічна компетентність учителя. *Дайджест педагогічних ідей та технологій «Школа-парк»*. 2002. № 2. С. 56–61.
9. Скорик Ю. Імідж педагога як формуючий чинник стійкості до професійного вигорання майбутніх викладачів вищої школи. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. 2014. Вип. 4. С. 144–147.
10. Тихонова О.О., Тарасенко Я.А. Компетенції викладача медичного вуза. *Інноваційні інформаційні технології у вищій медичній освіті: матеріали наук.-практ. конф. з міжн. участю, м. Полтава, 5 квітня 2012 р. Полтава, 2012. С. 48-49.*